

AVRAM IANCU - 200!

Nr. 6 (46/iunie 2024)

Dialog polemic parlamentar între maghiari și români Maniu și Al.Vaida-Voevod în Parlamentul budapestan

Prof. univ. Dr. mircea POPA

După cum se știe, poporul român din Transilvania a ajuns în decursul secolelor XI-XII sub ocupație maghiară, cuceritorii făcând tot posibilul ca acesta să rămână mult timp de aici înainte în situația de popor impilat, spre a le asigura o stăpânire durabilă și fără probleme. În acest context, mai ales în perioada după 1848 când lupta românilor pentru emancipare socială și națională a început să capete un contur tot mai precis, disputa politică, purtată de cele mai multe ori cu arme istorice improvizate, prin contestări și injurii la adresa poporului nostru, s-a mutat nu de puține ori în câmpul literar, unde apar periodic pamflete și poezii cu aspect xenofob, care vin să maculeze imaginea localnicilor autentici, contestându-le drepturile istorice și supunându-i unui necruțător tir de zeflemele, ironii și batjocure insultătoare. Dacă s-ar urmări cu insistență întreg spațiul revuistic maghiar s-ar putea obține o amplă colecție de asemenea producții, care mai de care mai disgrațioase, ieșite nu de puține ori din capetele înfierbântate ale unor dușmani notorii ai poporului român. Aceste atacuri versificate s-au înmulțit în timpul campaniei memorandiste, când memoriul revendicărilor românești a fost făcut cunoscut în întreaga Europă, atrăgându-ne un val masiv de simpatii și dovezi de susținere fățișă. Este momentul în care un oarecare Györffy Jozsef a dat publicității poezia *A mokanyok* (1892), care arunca asupra poporului român un val de calomnii și insulte. Replica românească nu s-a lăsat mult așteptată și în paginile „Tribunei” din Sibiu la 28 august/9 septembrie 1893 și-a făcut loc poezia intitulată *Ungurii*, scrisă de Iancu Miloman Bonțanul, care relua punct cu punct și strofă cu strofă textul satirei politice maghiare, aruncând acuzele înapoi în tabăra acuzatorilor. Poezia a circulat apoi în manuscris multă vreme, până în timpul disputelor parlamentare din 1907, când deputatul român Al.Vaida Voevod a readus poezia în atenția opiniei publice, citând-o în discursul său din Cameră din 10 aprilie 1907, spre a da o replică lui Apponyi, care voia ca toți cetățenii țării, indiferent de naționalitate, să se exprime doar în limba maghiară. Vaida Voevod a dat astfel de înțeles preopinentei sale că pot să existe și printre români inși care cunosc la perfecție limba maghiară, dar asta nu înseamnă că și-au negat sentimentul național.

Declamarea poeziei respective în plenul parlamentului maghiar a provocat imediat reacția brutală a mai multor deputați, ale căror vociferări au dorit să-l reducă la tăcere, iar unii au încercat să folosească forța fizică spre a aplica delincventului o corecție brahială. La următoarea întâlnire, ei au cerut pur și simplu ca deputatului român să i se interzică prezența în Cameră, fiind atacat de la tribuna Camerei de deputații Markos și Somogyi, în timp ce Iuliu Maniu, Suciu și Vlad au sărit în apărarea celui implichinat. În cele din urmă, deputatul Vaida a reușit să iasă din sala de ședințe, să se urce într-o trăsură și să pornească în goană spre oraș, împreună cu Maniu. Totuși, textul discursului său a dat mari bătăi de cap redactorilor monitorului oficial, unde ar fi trebuit ca acesta să fie reproduș în întregime, dar, în cele din urmă, textul poeziei a fost eliminat. La 10 iunie 1907, deputatul Iuliu Maniu a luat cuvântul și a înfierat cu energie violarea imunității parlamentare a lui Vaida Voevod, incriminându-l pe președintele de ședință Justh, pentru că ar fi strigat: „Bine ați făcut că l-ați dat afară!” Cuvântarea lui Iuliu Maniu a fost o veritabilă punere la punct a extremiștilor xenofobi din Camera maghiară și o temeinică invocare a dreptului constituțional, deoarece, așa cum motiva el, „noi suntem aceia care nu voim să părăsim calea legilor și a drepturilor cu niciun preț”. În continuare, el arată că în urma intervenției lui Vaida din Cameră, acesta a fost împiedecat să-și exercite atribuțiile sale parlamentare, și ca atare, solicita repunerea cât mai rapidă în drepturi a colegului său: „Din cele amintite reiese, fără îndoială că dl Vaida a fost oprit în exercițiul drepturilor sale de deputat, parte prin ținută pasivă, parte prin ținută activă. După ce însă deputatul Alexandru Vaida voiește să-și exercite drepturile și datoriile sale de deputat și după ce, fără îndoială, îi stă în drept să-și exercite aceste drepturi și datorii și să le împlinească (zgomot în strânga și strigăte: „Să vină numai aici!”), și, după ce însă d. Al.Vaida a fost împiedecat de Cameră în exercițiul acestor drepturi și datorii, în urma acestora recercăm Onorata Cameră și pe dl președinte să binevoiască a lua dispozițiile necesare ca dl deputat Al.Vaida să-și poată îndeplini drepturile sale de deputat și să poată avea intrare în Cameră, și întrucât această cerere, ca dl președinte să dea posibilitate deputatului Vaida de a-și îndeplini drepturile sale, nu ar avea niciun rezultat, dl președinte să anunțe că nu e în stare sau nu e aplicat să facă aceasta (zgomot, mișcare).

AVRAM IANCU - 200!

Cetatea Cavalerilor

Publicat de: Editura MOSINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipografică, Oradea, 2020

Nr. 6 (46/iunie 2024)

Este fapt că d. Vaida n-a putut să ia parte la dezbateri și dorind să ia parte a fost oprit cu forța (zgomot). Acest parlament, deci, până atunci, până un membru oarecare al lui nu poate să-și exercite drepturile sale este un Parlament manc (zgomot)... Cum s-a întâmplat în acest Parlament nu s-a petrecut în niciun alt Parlament din lume, nici în afară de Europa. Cer deci ca acest fapt să se transpună Comisiei de imunitate.

Considerând gravitatea cazului, rog aplicarea acelei dispoziții a paragr. 188 a regulamentului, în sensul căruia Camera are dreptul să dispună Comisiei de imunitate să țină ședință și să facă raport Camerei în termen fix. Dacă Parlamentul maghiar stă în fața unui astfel de precedent, e datoria acestui parlament să-l repare, căci astfel veți dovedi că nu stați la nivelul vieții intelectuale a lumii moderne (zgomot mare)."

Comisia de imunitate și-a citit raportul la 18 noiembrie 1907, recunoscând că deputații maghiari l-au împiedecat în două rânduri pe Al.Vaida să părăsească sala de dezbateri. Iuliu Maniu a propus să se constate violarea imunității și reîntoarcerea deputatului Vaida în Cameră. Poezia încriminată a dispărut însă din analele ședințelor parlamentului, dar ea a putut fi citită în câteva articole care au relatat întâmplarea din 1907. Mai întâi acest lucru s-a întâmplat în numărul festiv al ziarului „Patria” (nr.39 din 27 februarie 1932), număr dedicat împlinirii a 60 de ani de către Al.Vaida Voievod, apoi în „Dacia nouă” din 27 mai 1934 și în „România nouă” din 8 august 1936. Mai apoi, cele două poezii în chestiune au fost publicate de Iancu Miloman Bonțanul în volumul său *Poezii*, apărut la Cluj în 1937. La p. 135 a acestui volum se află o explicație privind intenția sa de a da o replică la poezia maghiară, și anume la textul intitulat *A mokanyok*. Pentru a înțelege mai bine modul său de lucru, el reproduce mai întâi textul poeziei lui Gyorffy Jozsef, *A mokanyok*, în traducere românească, pentru ca apoi să-și publice textul replicii sale, intitulată *Ungurii*, oferind astfel un fel de punere pe două coloane a afirmațiilor calomnioase și a răspunsurilor sale tăioase pe care le dă. Vom proceda și noi în consecință, reproducând mai jos cele două poezii, începând cu traducerea în limba română a poeziei lui Gyorffy de către autorul român și apoi cu replica produsă de el. Vom putea lua astfel act de modul în care ne este batjocorit și calomniat neamul, istoria și tradiția lui, în ce chip se face de rușine acest Gyorffy în fața posterității. Iată, prin urmare cele două texte puse în paralel:

Mocanii

Ungurii

De la-nceput ați fost un neam nemernic;
 Nu știți chiar nici de unde ați răsărit –
 Vedem atât, cum că-n această țară
 Prin voi dușmanii noștri s-au sporit.
 Când adăpost v-am dat, am scris pe fruntea
 Voivodului ales de voi, cioban:
 „Cu cap plecat stăi lângă mămăligă,
 Nu face larmă, măi mocan!”

Noi, ungurii care câștigat-am țara,
 În sângeroase lupte o-am păstrat.
 Pe voi nu v-am urât, deși-n năcazuri
 Zău, niciodată nu ne-ați ajutat.
 Averi celor ce și-au dat viața
 Ajuns-a tot al vostru neam moștean;
 „Cu cap plecat stăi lângă mămăligă,
 Nu face larmă, măi mocan !”

Noi tot mereu slăbind, voi vă-ntărirăți
 Și-ncetinel puteri ați adunat;
 Și cică ați duminat mai mult în lapte,
 Să ne luați Ardealul, ați visat,
 Zadarnic v-am strigat din bună vreme:
 Să nu vă-nșele visul bătăran:
 „Cu cap plecat stai lângă mămăligă,

De la-nceput ați fost un neam nemernic
 Nu știți chiar nici de unde ați răsărit
 Vedem atât: că pentru această țară
 Diavoli furioși ați devenit.
 De zece veacuri blăstămate sugeți
 Ca stelnițele sângele din sân -
 Și neuitând nimic, răbdad-a multe,
 Căci ține minte acest român!

O, oardă de tâlhari! În astă țară
 Stând singuri, grabnic v-ați fi prăbușit!
 Când fratele turc vă veni-mpotrivă
 Valahul drept, Corvin v-a ocrotit;
 De-atunci făloși vă mai lăudați cu dansul
 Lași, tâmpi, hulind pe neamul lui Corvin
 Dar nu uitați: ori cât de multe răbdă:
 Tot ține minte acest român.

Nemaivrând să-nmulțească neamul vostru
 Străin la sânge și degenerat,
 Iși cunoscua națiunea sa românul,
 Când în sfârșit din somn s-a deșteptat.
 Vă osteniți de-atunci zadarnic gura
 Vărsând din suflet rău spre noi venin,
 Căci mândru-i de-al său neam azi și străbunii

AVRAM IANCU - 200!

Nr.6(46/iunie 2024)

Nu face larmă, măi mocan ! ”

Își ține-n minte acest român.

Deși nîcîcînd voi nu iubirăți sapa,
Iacă-ntr-o zi la coasă ați apucat...
Priveați a noastră luptă mai nainte-
Acuma și voi ne-ați atacat.
Femei ucis-a lancea de țaran:
Cu cap plecat, stai lângă mămăligă,
Nu face larmă, măi mocan!

Cu Iancu-n munți, honvezi viteji, și-ai voștri
Viteji *găinari* zadarnic s-au luptat;
Deci Kossuth (sfântul din Turin) trădarea
Cu Hatvani-mpr eună au încercat;
Au răzbunat mocanii atunci călcarea
De jurămînt al hoțului hain;
Căci pașnic neam e, dar scutește dreptul
Și ține minte acest român!

Ori zbiară deci, nerecunoscătoare
Și proastă ceată! Du-te la-mpărat!
Căci doar mai fost-ai de-oastea lui alături,

Perirea ta e-aproape, soi de silnici,
Din Asia, de vânturi adunat!

Cînd oastea acea tot noi o-am spulberat;
Dar nu uita, că e-n Viena jude
Și regele pe-al tronului altan...
Cu cap plecat stăi lângă mămăligă,
Nu face larmă, măi mocan!

Nici Dumnezeuul tău n-a vrut să-ți ierte
Azi pentr-ai tăi străbuni al tău păcat!
Ei vina *lor* atunci și-o ispășiră;
Dar vina *ta* l-al veacului declin
Neghioabă dreapta-va răzbunarea,

Căci ține minte acest român!

Cele două versiuni sunt concludente, iar curajul lui A.Vaida Voevod de citi poezia-replică a lui Iancu Miloman Bonțanul în parlamentul budapestan reprezintă un act de curaj absolut ieșit din comun. De aceea merită să-l memorăm pentru a vedea cât de departe putea să meargă acțiunile unor deputați șovini, compromițând cu bună știință ideea de parlament și de dezbateri echitabile, cu acuză, dar și cu drept la replică.

Cel de al doilea caz pe care doresc să-l relatez aici a avut loc în 1909. Atunci, într-o ședință a parlamentului din luna ianuarie, deputatul românului Iuliu Maniu a ridicat problema limbii în care să se facă instrucția recruților în armata austro-ungară. El a dezvăluit cu acel prilej numeroasele abuzuri, samavolnicii, bătăi, insulte, jigniri s-au adus și se aduc tinerilor soldați români, care, necunoscând limba maghiară și nici cea germană, suportă cu stoicism un tratament neadecvat, deoarece la fiecare greșală, provenită din neînțelegera limbii, aceștia erau pedepsiți cu o cruzime rar întâlnită. Acest lucru era valabil și pentru tinerii soldați slovaci, cehi, ruteni sau sârbi, față de care se aplica același regulament cazon rigid și rămas în vigoare de pe vremea feudalității. Nu bine și-a încheiat vorbitorul o parte din cuvîntarea sa, că a și fost oprit, huiduit, batjocorit, deputații maghiari reprezentîndu-se spre ele cu pumnii ridicați să-l admonestreze. Dar să lăsăm articolul din ziarul „Tribuna” de la Arad să ne înfățișeze lucrurile așa cum s-au desfășurat ele în Camera statului dualist. Relatarea se intitulează Teroare în Cameră și a apărut în nr. 26 din 5/18 februarie 1909. Iată cum descrie ziarul scena petrecută în Cameră: „Cu pumnii încleștați, în delirul unei vociferări fără hotar, ei au năvălit asupra celui mai distins, celui mai conștient și celui mai de seamă din reprezentanții poporului nostru. În mijlocul acestui iad, cei doi deputați, dl Maniu și Pop, au stat nemișcați (...) Scandalul creșcu, luînd proporții nemaipomenite. ” Peste tot se auzeau strigăte de „Mișelule! Vîndutule! Cîine de valah! Te vom zvârli afară! Cărați-vă la București sau la Viena! etc. Și la următoarea ședință, cea din 17 februarie lucrurile s-au petrecut la fel. Depitatul conte Batthyary Tivadar a rostit un lung și violent discurs contra politicii deputaților noștri. „Deputații unguri se ridică în picioare și amenință cu pumnii pe cei doi deputați naționali.” etc, încît, în cele din urmă, aceștia au părăsit sala. Și ca lucrurile să fie cât se poate de clare în democrația ungurească, ziaristul Sever Bocu, care lua masa la bufetul Camerei discutînd pașnic, dar evident în românește, cu un coleg de presă, a fost admonestat și poftit afară, sub motivul „că nu au dreptul de a vorbi aici românește”.

Spectacolul de prost gust a continuat și în următoarele cîteva ședințe ale Camerei, ura și izbucnirile dementiale fiind repetate, încît nu credeați că te aflați în parlamentul budapestan, ci pur și simplu într-o mahala a orașului. Iată relatarea: „La venirea lui/Maniu/ deputații unguri au sărit de pe bănci ca zguduiți de-o lovitură electrică și zeci de pumni încleștați de furie se ridicară înspre Maniu. Senin și mîndru, cu o expresie de demnitate rece și nobilă, a trecut d.Maniu spre incintă, oprindu-se în fața băncilor rezervate deputaților naționali. Singur, în vuietul gălăgiei șoviniste, din care nici nu se

AVRAM IANCU - 200!

Nr. 6 (46/iunie 2024)

mai deslușeau obișnuitele înjurături, atât curgeau de fără șir. Dl Maniu n-a stăruit mult în mijlocul acestui balamuc. A stat abia 10 minute, sfidând cu un dispreț superior pe eroii acestui cavalerism specific unguresc.”

Desigur despre acest înjositor mod de a-și trata colegii, pe care nu i-a insultat, ci a ridicat doar o problemă de comportament brutal și neadecvat față de soldații români, ne putem închipui câte asemenea momente grotești au trăit parlamentarii români în așa- zisa democrație ungurească, presa românească a scris din belșug. Pe numele deputatului nostru au sosit zeci de scrisori de adeziune și de simpatie, unele dintre ele fiind și reproduse de ziare. S-a creat chiar o rubrică specială în care erau discutate și semnalate aceste adeziuni. Astfel că în ochii opiniei publice românești Iuliu Maniu a crescut considerabil, iar cota sa de popularitate a sporit, la fel cum gradul de încredere și de popularitate al parlamentului maghiar a scăzut până la cota de avarie, acesta putând fi calificat, fără niciun fel de jenă, un parlament al rușinii. Așa a văzut lucrurile și cunoscutul istoric și analist politic britanic Serton Watson, care, citind relatarea întâmplării din Camera maghiară în cotidianul „Pester Lloyd”, nu s-a putut abține să nu comenteze cazul, acuzând încăodată comportamentul deputaților maghiari ca o formă de șovinism paroxistic. Subliniază replica lui Maniu la ieșirea demențială a celor de acolo, punându-le întrebarea: „Voiți să maghiarizați tot ce există în țara aceasta?(sgomote și strigăte enorme în rândul magiarimii), cum îți putea deci să țineți de rău pe români care protestează în contra acestor tendințe?” Stăruind asupra scenelor penibile și a zgomotului infernal provocat de deputații maghiari, comentatorul subliniază în replică „curajoasa și demna ieșire a dlui Maniu.” Iată la ce scene de sălbăticie și de asianism s-a putut expune parlamentul Budapestei într-o epocă a libertății cuvântului și a drepturilor popoarelor, pe care mai marii lor mahări le trâmbețau pe toate căile. E o mostră de feudalism și anarhism notoriu, care caracteriza viața politică a statului maghiar dualist și nu numai, încercând să convingă pe oricine că în statul maghiar, tolerant și modern, nu existau decât unguri.

Și punctum.